

Oponentský posudek na disertační práci Hynka Baňoucha

„Překážky efektivnosti práva“

Disertant si pro svoji práci zvolil náročné a stále aktuální téma vztahující se k problematice efektivnosti právní regulace.

Posuzovaná práce o celkem 233 stranách je rozdělena na úvod a šest kapitol. Práce postrádá závěr jako stručné výstižné shrnutí závěrů a přínosů práce, tuto jeho shrnující roli do jisté míry nahrazuje anotace v závěru práce, příp. poslední kapitola práce. Práci uzavírá obsáhlý seznam použitých pramenů zahrnující monografie a časopisecké texty, internetové zdroje a judikaturu.

Autor v **úvodu** (označeném jako **první** kapitola) práce charakterizuje zvolené téma disertační práce a vyslovuje ambici popsat některé příčiny neefektivnosti práva s cílem předložit k diskusi některé metody jejich eliminace. Disertant výstižně konstatuje, že tématu efektivnosti práva se nemůže vyhnout žádná seriózní práce z oblasti teorie práva. Jde přitom o problematiku prolínající do několika obecných právních disciplín, zejména právní teorie a právní sociologie, ale i právní psychologie a právní antropologie. Souhrnně pak autor v úvodu rekapituluje zvolenou strukturu práce.

Druhá kapitola disertace je věnována abstraktnímu vyjádření efektivnosti práva. Autor zde usiluje o vymezení teoretické efektivnosti práva (zde zřejmě nepůjde jen o efektivnost práv v objektivním smyslu dle upřesňující závorky na s. 4, ale práva v objektivním smyslu), právní normy a normového souboru. Disertant zde nutně stanoví řadu předpokladů efektivnosti práva, je však otázkou, zda jednotlivé dílčí efektivnosti se na celkové efektivnosti (např. právního institutu) podílejí v podobě součinu (s. 6), kdy autor sám připomíná, že jde o součin čísel menších než jedna. Např. u právního předpisu by při součinu efektivnosti 10 právních norem, u nichž všech by se jejich efektivnost pohybovala kolem hodnoty efektivnosti 0,9, činila celková úroveň efektivnosti tohoto normového souboru hodnotu 0,35? Autor zde dále vhodně zvažuje různé situace a úskalí koncepce abstraktní efektivnosti, např. že novelizace nutně přináší krátkodobý pokles efektivnosti. Novelizace sama však nemusí pravidelně znamenat zvýšení složitosti právního řádu (s.10), může vyjadřovat i deregulaci a zjednodušení právní úpravy.

Třetí kapitola se zabývá oborovými pojetími efektivnosti práva. Od ekonomické efektivity práva se autor dostává k efektivnosti měřené náklady, která však přináší někdy až absurdní závěry, např. v oblasti sociální legislativy či zdravotnictví, což vyžaduje precizaci této metody. Dále zařazuje mezi oborová pojetí efektivnosti práva analýzu ekonomických

dopadů regulace, sociologická pojetí efektivnosti a efektivnost práva z pohledu právní teorie. V závěru kapitoly si autor nutně položil kardinální otázku možnosti vytvoření jednotné koncepce efektivnosti a dospívá k závěru, že je třeba užívat nástroje kombinující jednotlivé přístupy.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na funkce a cíle práva. Autor správně poznamenává, že otázka funkcí je spojena s pojmem systém, tedy jde o vztah prvků a systému. Návazně pak charakterizuje některé funkce práva. Zde lze připomenout, že úvahy o funkcích práva mají blíže ke strukturálně funkcionalistickému paradigmatu práva, nelze ale pominout i další paradigmaty, tedy konfliktuální a interpretativní, jak poznamenává i disertant (s. 41). S tím souvisí i nutnost konstatování i některých „negativních“ funkcí práva. Právo tak ze své podstaty také udržuje a ospravedlňuje sociální konflikt a násilí, rozšiřuje a petrifikuje moc státu, rozděluje lidi a konzervuje status quo.

Pátá kapitola se zabývá vztahem efektivnosti a samotné koncepce právní vědy. Zde se jeví podstatnými dvě rozdílná pojetí právní vědy: právní vědy jako pouhé vědy o právu, tedy jakéhosi právoznalectví v podobě zejména Weyrova a Kelsenova právního normativismu a právní vědy zahrnující vedle speciálních právních disciplín i další obecné právní disciplíny. Disertant zde vhodně připomíná Kallabovu polemiku s Weyrem o povaze právní vědy a dostává se k otázkám multidisciplinarity právní vědy a vztahu teorie a praxe v právu.

Šestá kapitola jak svým obsahem (identifikace překážek efektivnosti práva), tak i rozsahem (větší polovina práce) představuje jádro disertační práce. Autor zde nejprve charakterizuje regulační schopnost práva (právo jako instrument?) a její limity. Zastavuje se z pohledu efektivnosti i u vztahu práva a jiných normativních systémů. Zde je otázkou, nakolik lze odlišit náboženskou a sekulární morálku (s. 96-97): obsahem, zdroji nebo formou? Vede evidentní sekularizace společnosti k opouštění svým základem křesťanské morálky. Byla by kupř. „vlčí morálka“ ještě vůbec morálkou ve vlastním obsahovém slova smyslu. Lze zde také připomenout problém pluralizace práva znamenající působení dalších právních a kvaziprávních normativních systémů (např. pronikání islámského práva do judičiální diskrece v řadě zemí). S tím souvisí i problematika multicentrismu práva, evropeizace a globalizace práva, což jsou také momenty dotýkající se efektivnosti práva. Jde ovšem o tak širokou problematiku, která by nutně přesáhla horizont posuzované práce. Autor se dále zabývá i souvztažností efektivnosti práva a interpretace práva. Jak v tomto ohledu správně poznamenává nelze v interpretaci proponovat akcent jakési metody ekonomizujícího nebo efektivnostního výkladu, nelze však tato hlediska zcela pominout. V dalším výkladu disertant dokládá, že efektivnost, resp. překážky efektivnosti, vlastně souvisejí s většinou právních

jevů, tedy kupř. i s nestabilitou právního řádu související s legislativní hyperprodukcí, s rekonstrukcemi právních kodexů, jakož i s fungováním justice. U fungování justice si lze položit otázku hledisek efektivnosti činnosti českých soudů, tj. zda hledisko efektivnost vztáhnout k rychlosti rozhodování, k legální spravedlnosti, k respektování morálních kategorií, k aspektu sociální spravedlnosti, resp. k dalším možným zřetelům v procesu adjdikace, přičemž jejich vzájemný vztah je často kolidující. Disertant správně akcentuje nezbytnost optimálního propojení nezávislosti a odpovědnosti soudce a připomíná sociální funkci soudce. Celkově pak se autor k otázkám fungování justice vyslovuje zasvěceně, a to i na základě vlastní empirické zkušenosti. V poslední části kapitoly se autor zamýšlí nad rozhraněním právního a politického systému a výstižně poukazuje na tendenci právní vědy abstrahovat od politického aspektu normotvorby a v obráceném gardu pak politické vědy odhlížející od normativního rámce politiky.

V poslední **sedmé** kapitole disertant shrnuje v koncentrované a přehledné podobě svá zjištění, k nimž dospěl v jednotlivých předchozích kapitolách disertační práce. Tato kapitola tak vlastně nahrazuje absenci samostatného standardně v pracích zařazovaného závěru, byť ve větším rozsahu než bývá u závěru obvyklé.

K **celkovému hodnocení** disertační práce je třeba říci, že práce je zpracována na téma v právní teorii aktuální a náročné, a to zejména nezbytným multidimenzionálním přístupem. Autor tak v práci osvědčil široký společenskovední záběr, a to nejen právně teoretický a právně sociologický, ale i pohled dalších obecných právních disciplín. Práce je zpracována s dobrou znalostí předmětného tématu, samostatně a s kritickým nadhledem vycházejícím z vlastních poznatků i bohatého reprezentativního zázemí široké palety domácích i zahraničních bibliografických pramenů a dalších zdrojů, jak o tom svědčí i bohatý poznámkový aparát pod čarou. Je také třeba ocenit autorovu snahu o celistvé uchopení dané problematiky.

K formální stránce práce lze říci, že je napsána čtivě, s výstižnou jazykovou stylizací. Drobným formálním nedostatkem jsou nepočetné překlepy (např. Maxovy na s. 144) a nedodržení citační normy ČSN ISO 690.

Autor svojí disertační prací prokázal schopnost samostatné tvůrčí vědecké práce a přináší v práci nové vědecké poznatky. Celkově tedy práce plně naplňuje požadavky kladené na tento typ prací a proto **doporučuji disertační práci k obhajobě.**

V Brně 28. 12. 2010

prof. JUDr. PhDr. Miloš Večeřa, CSc.